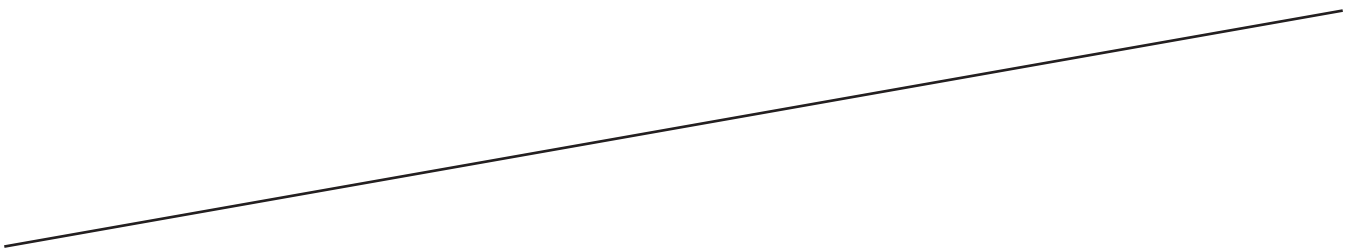

VOOR MEDIA EN CULTUUR

Advies samenvoeging Mediafonds en
Stimuleringsfonds voor de Pers

COLOFON

Raad voor Cultuur
R.J. Schimmelpennincklaan 3
Postbus 61243
2506 AE Den Haag
t +31(0)70 3106686
f +31(0)70 3614727
cultuur@cultuur.nl
www.cultuur.nl

Den Haag, mei 2012

ADVIESVRAAG EN VERANTWOORDING

De Raad voor Cultuur heeft onderzocht hoe de door het kabinet aangekondigde samenvoeging van het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds) en het Stimuleringsfonds voor de Pers het beste gestalte kan krijgen.¹ Een consultatieronde in het mediaveld, waaronder uiteraard gesprekken met de beide fondsen, was onderdeel van dit onderzoek.² Mede op basis hiervan is de raad tot onderstaand advies gekomen.

De raad is voorstander van samenvoeging van de twee fondsen. In voorliggend advies doet hij hiertoe een aantal aanbevelingen. Het advies begint met deze aanbevelingen; daarna volgen de overwegingen die er aan ten grondslag liggen.

OVER HET NIEUWE FONDS, DE AANBEVELINGEN

- De kwaliteiten die beide fondsen bezitten, moeten behouden blijven, maar het is noodzakelijk dat het nieuwe fonds meteen van start gaat als een nieuw fonds. De fusie moet aangegrepen worden om juist ook de innovatie op aanpalende en/of overlappende terreinen te stimuleren.
- Het fonds stimuleert en organiseert, al dan niet in samenwerkingsverband, activiteiten en projecten die mede tot doel hebben innovatieve journalistieke en culturele producties zeker te stellen en te bevorderen, zowel op landelijk als regionaal/lokaal niveau.
- Het nieuwe fonds staat open voor initiatieven van journalisten, die een beperkt budget nodig hebben; naast subsidiering, is ook begeleiding van de subsidieontvanger een belangrijke taak. Met de focus op de beroepsgroep, gaat het fonds allianties aan met (journalistieke) opleidingen.
- De aanvragen vanuit de journalistiek worden door het fonds op hun journalistieke waarde beoordeeld, niet op hun inhoud.
- Private partijen kunnen ook een aanvraag indienen bij het nieuwe fonds, mits die met het project voorzien in een belangrijke publieke functie.
- De samenvoeging van Mediafonds en Stimuleringsfonds voor de Pers is een eerste stap richting een integraal mediafonds. De verschillende fondsen in het audiovisuele en journalistieke veld, inclusief eventueel de aanverwante in het kunst- en cultuur veld, dienen wel al nauwe samenwerkingsverbanden aan te gaan. De overheid formuleert hiertoe een heldere opdracht aan de verschillende media- en cultuurfondsen.
- De zorg van de landelijke perssector wordt voor een belangrijk deel weggenomen wanneer de overheid de door hem zelf gecreëerde obstakels, die de perssector ervaart, opheft. De raad adviseert in ieder geval een verlaging van de Btw op online-informatie.

---

¹ Adviesaanvraag samenvoeging mediafondsen van 30 november 2011, met referentie 325279. Deze is bijgevoegd.

² Bijlage 1 bevat een overzicht van de geconsulteerde partijen en personen.

Hieronder volgen nu de constatering en overwegingen waarop voorgaande aanbevelingen zijn gebaseerd.

INNOVATIE

Technologische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuwe benadering van media en mediabeleid. Waar mediabeleid (regelgeving en financiering) nu vooral gericht is op de publieke omroep dient dit eigenlijk voor het gehele mediaveld te gelden. Met de convergentie van media doen de afscheidingen tussen platforms er namelijk minder toe. Wat er wel toe doet zijn de publieke functies die de overheid (via de fondsen) wil waarborgen. Een samenvoeging op termijn van meerdere fondsen ligt hierom voor de hand.³ Gezien de convergentie en de innovaties die al plaatsvinden is de samenvoeging van het Mediafonds en het Stimuleringsfonds voor de Pers een mooie eerste stap.

Innovatie die verschillende sectoren beslaat, vindt al plaats dankzij verschillende, meestal jonge, mediaproducten die volop gebruik maken van de huidige technologische mogelijkheden. Dankzij digitalisering en samenwerkingsverbanden tussen verschillende sectoren ontstaan nieuwe journalistieke en artistieke (meng)vormen. De VJ-movement, transmedia storytelling, de (on) mogelijkheden van het web en twitter, zijn hier slechts enkele voorbeelden van. Nieuws en informatie kunnen dus via verschillende - al dan niet crossover - vormen naar de samenleving worden gebracht. Aan dit proces gaat veelal experiment en innovatie vooraf. De voorzieningen hiervoor moeten, in het geval publieke functies in het geding zijn, door de overheid worden gecreëerd. Het nieuw te vormen fonds heeft hier een belangrijke taak. De raad is dan ook van mening dat een samenvoeging van de fondsen niet moet leiden tot behoud van louter exact dezelfde functies en verdeling binnen één gebouw. De samenvoeging van de fondsen dient aangegrepen te worden om juist de innovatie op aanpalende en/of overlappende terreinen te stimuleren. Vooral op dat vlak zit de winst van deze stap.

Voordat in detail wordt gesproken over de taken van het nieuwe fonds, gaat de raad kort in op de rol van de overheid bij de ondersteuning van bepaalde publieke waarden of functies, die media kunnen vervullen.

MEDIABELEID OP BASIS VAN FUNCTIES

Hoewel niet alle partijen die de raad bij de totstandkoming van dit advies heeft gesproken nut en noodzaak zien van de samenvoeging van juist en alleen deze fondsen, is men het er in het algemeen over eens dat het mediabeleid van de overheid zich niet meer op de afzonderlijk mediumtypen moet richten. Het mediabeleid zou namelijk gericht moeten zijn op de functie die media hebben. Een samenvoeging van fondsen die zich richten op publieke waarden in hetzelfde veld, is in een tijd van digitalisering en het loslaten van platforms en vormen onvermijdelijk.

---

³ Hieronder, bij 'Rol overheid bij stimulering nieuws & informatievoorziening en kunst & cultuur', gaat de raad verder in op de vorming van een integraal mediafonds.

Nadat de WRR in zijn rapport *Focus op functies* (2005) zes functies van media onderscheidde (nieuwsvoorziening, opinievorming & achtergrond, vermaak, kunst & cultuur, specifieke informatievoorziening, reclame & voorlichting), maakte de Raad voor Cultuur een soortgelijk onderscheid in het advies *De publieke omroep voorbij* (2005). De raad onderscheidde daarin de maatschappelijke functies van media: nieuwsvoorziening, opinievorming & achtergrond en kunst & cultuur. Beide adviesraden waren van mening dat het overheidsbeleid niet langer gericht moest zijn op mediatypen, maar op mediafuncties die maatschappelijk en politiek het meest relevant worden geacht. Uit een risicoanalyse die de WRR in zijn rapport maakte bleek dat de drie functies die de raad onderscheidde het kwetsbaarst waren.⁴ In een veranderend medialandschap zouden deze functies onder druk komen. De minister schrijft in haar adviesaanvraag dat het daarom noodzakelijk is dat er fondsen bestaan die, wanneer de functies onder druk komen, met gericht subsidiëren de risico's beperken. De raad is het hier vanzelfsprekend mee eens. In *De publieke omroep voorbij* schreef hij dat bovengenoemde maatschappelijke functies - nieuwsvoorziening, opinievorming & achtergrond en kunst & cultuur - via een publiek mediafonds zeker gesteld zouden moeten worden. Dit herhaalde de raad in zijn reactie op de consultatie over de toekomst van de publieke omroep.⁵ Ook hierin pleitte hij voor een mediafonds dat de ad hoc financiering van belangrijke, innoverende initiatieven regelt. Hierbij gaat het om initiatieven die private partijen links laten liggen omdat ze commercieel niet interessant of te riskant zijn, maar wel een maatschappelijk belang (kunnen) dienen. Dat geldt met name voor zowel bijzondere culturele, artistieke en journalistieke producten als voor technologische innovaties die investeringen vergen die te risicovol zijn voor een private onderneming.

Voor een groot deel draagt de overheid al zorg voor bepaalde maatschappelijke functies via de publieke omroep en het Mediafonds. Daarnaast zijn er natuurlijk nog de verschillende fondsen en kennisinstututen op het gebied van de beeldende kunst, film, letteren, podiumkunsten en de creatieve industrie, die met overheidsgeld instellingen in die sectoren ondersteunen. Dit gebeurt omdat de overheid maatschappelijk belang toekent aan deze sectoren die niet (alleen) met privaat geld kunnen bestaan. Ook de perssector ontvangt, vanwege het maatschappelijke belang van de sector, via het Stimuleringsfonds voor de Pers indirect steun van de overheid. In tegenstelling tot de cultuur- en omroepsector ondersteunt de overheid de perssector verder vrijwel niet.

Gelet op de belangrijke maatschappelijke functies die de pers als waakhond van de democratie vervult, is overheidsbeleid vooral gericht op het behouden en bevorderen van de externe pluriformiteit van een voorheen relatief statisch medialandschap. Inmiddels is de - private - dagbladpers in een situatie gekomen waarin investeringen risicovoller zijn dan enkele jaren geleden, voor de komst van internet, voor de komst van gratis kranten, en voor de economische crisis.

---

⁴ *Focus op functies*, WRR, Amsterdam University Press, Amsterdam/Den Haag, 2005, p. 90 e.v.
⁵ *Toekomstverkenning Landelijke publieke omroep*, 30 maart 2010, kenmerk med-2009.05386/7

Bovendien is de afgelopen jaren het medialandschap radicaal veranderd: verschillende mediumtypen convergeren, media commercialiseren en het mediagebruik van burgers verandert. Het huidige medialandschap is veel dynamischer dan voorheen en het is nog moeilijk te voorspellen welke invloed de huidige ontwikkelingen precies zullen hebben op de pluriformiteit, kwaliteit en onafhankelijkheid van de verschillende media en journalistiek.

Het pers- en omroepbeleid is per traditie vooral gebaseerd op de bescherming van de externe pluriformiteit van het medialandschap. Gezien de ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van bedrijfsovernames en de concurrentie tussen media, zijn de risico's op dit vlak zeker niet verdwenen. Juist in de huidige dynamiek van media en nieuws- en informatieaanbod is het van belang dat de overheid nauwlettend toeziet op plekken waar de pluriformiteit, kwaliteit en onafhankelijkheid van nieuws, opinie en achtergrond in het geding komen. Wanneer deze functies in het gedrang komen moet de overheid niet schromen te interveniëren – ook wanneer het om de perssector gaat. De steun moet dan, naar de mening van de raad, in beginsel niet bestaan uit generieke steun aan bedrijven, maar uit steun aan producties en activiteiten. Het Stimuleringsfonds voor de Pers, heeft in de onlangs uitgebrachte notitie 'Positie kiezen' al aangegeven dat de steun aan noodlijdende organisaties niet meer de enige pijler is waarop het fonds steunt. Het fonds schrijft: "De vraag vanuit de journalistiek is fundamenteel veranderd en behelst de ondersteuning die we kunnen bieden bij de zoektocht naar nieuwe modellen waarmee de innovativiteit en pluriformiteit in Nederland kan worden gestimuleerd en gewaarborgd. Daarmee is de innoverende rol van het fonds een belangrijke tweede pijler geworden."⁶ De raad ondersteunt dit van harte; het nieuw te vormen fonds dient deze belangrijke rol ook te vervullen.

De taken van het nieuwe fonds komen verder in het advies aan de orde. Hieronder beschrijft de raad eerst de wijze waarop de overheid zijn zorgplicht ten aanzien van nieuws & informatievoorziening en kunst & cultuur kan vervullen.

ROL OVERHEID BIJ STIMULERING NIEUWS & INFORMATIE-VOORZIENING EN KUNST & CULTUUR

Samenwerking en samengaan van media- en cultuurfondsen

Vanuit de gedachte van een integraal op functies gebaseerd mediabeleid, heeft de raad in het verleden geadviseerd alle fondsen in het mediaveld op te laten gaan in één mediafonds. Naast de nu samen te voegen fondsen, zouden ook het Nederlands Filmfonds, het CoBO-fonds en het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten daarin samen moeten komen. Dit fonds zou als kernopdracht hebben te zorgen voor ontwikkeling en vernieuwing van mediacontent in welke vorm, voor welke drager dan ook. De raad ziet de voorgenomen samenvoeging tussen Mediafonds en Stimuleringsfonds voor de Pers als een eerste stap richting een dergelijk fonds. Mede omdat er nog geen mediabeleid op basis van functies is en omdat de adviesaanvraag alleen de samenvoeging van Mediafonds en Stimuleringsfonds voor de Pers betreft, acht de raad een bredere fusie, met andere fondsen, nu niet opportuun.

---

⁶ 'Positie kiezen. (Een koerswijziging voor het Stimuleringsfonds voor de Pers.)', april 2012

Dit neemt niet weg dat het vanzelfsprekend is wanneer die verschillende fondsen, inclusief eventueel de aanverwante in het kunst- en cultuurveld, zoals bijvoorbeeld het fonds voor de creatieve industrie, wel al (nauwe) samenwerkingsverbanden aangaan.

In zijn artikel *Overheid, media en openbaarheid* verwoordt Frank van Vree de nieuwe mogelijkheden van journalistiek als volgt: “De ‘objectiviteit’ van de professionele journalistiek ligt primair in haar werkwijze, haar onbevangenheid en onafhankelijkheid, en in haar streven een veelzijdig beeld van de samenleving te creëren. In het ene geval zal dat neerkomen op een streven naar een zo genuanceerd en afgewogen interpretatie van de gebeurtenissen in de wereld, in het andere op een eigzinnige, met artistieke middelen gecreëerde en diepsnijdende uitvergroting daarvan, zoals in een auteursfilm, als een doelbewuste bijdrage aan de veelvormigheid. Maar beide hebben het zelfde doel: de wereld, de samenleving, begrijpelijker en transparanter te maken, voor de burger, de consument, de bedrijven, de wetenschap.”⁷ Vanuit de overheid zal een heldere opdracht moeten komen aan de verschillende media- en cultuurfondsen om deze samenwerking te bewerkstelligen. Die samenwerkingsverbanden kunnen zowel ten goede komen aan de verschillende kunst-, cultuur- en mediasectoren, als aan kwalitatief hoogwaardige mediaproducties (van culturele én journalistieke aard!).

Overheidssteun voor de pers

Overheidsbemoediging met de pers is een heikel punt. Ondanks dat, of juist daarom, staat buiten kijf dat een goede nieuwsvoorziening, op landelijk, lokaal en regionaal niveau van groot belang is voor de democratie. Met het Stimuleringsfonds voor de Pers probeert de overheid, vanwege het democratisch belang, de pluriformiteit van de pers te handhaven en te bevorderen, voor zover van belang voor de informatie- en opinievorming. Het Stimuleringsfonds voor de Pers constateert in ‘Positie kiezen’ dat het begrip pluriformiteit toe is aan herziening: “Waar dit begrip tot nu toe door het Stimuleringsfonds vooral werd gebruikt om de verscheidenheid aan titels in onderscheiden nieuwsdragers (kranten, huis-aan-huis bladen, radio, televisie en – later – internet) aan te duiden, is er nu meer dan ooit behoefte aan een kwalitatieve invulling van het begrip; ook al omdat dragers van nieuws en informatie in toenemende mate uit dezelfde bron putten. Het is om die reden zuiverder om te spreken over pluriformiteit van de journalistiek (ongeacht de drager) dan pluriformiteit van de pers. Pluriformiteit wordt gedefinieerd door ‘kwaliteit, diversiteit/ verscheidenheid en onafhankelijkheid’.” De raad is het eens met deze herziening.

Uit de gesprekken die de raad heeft gevoerd, blijkt dat men zonder uitzondering van mening is dat de effecten van het Stimuleringsfonds voor de Pers op de landelijke perssector gering zijn. De raad is het eens met de dagbladsector die stelt dat de overheid met belemmerend beleid een wond creëert die met de aangereikte pleister, i.c. het Stimuleringsfonds voor de Pers, niet is te genezen.

---

⁷ ‘Overheid, media en openbaarheid’, Frank van Vree, Mediafonds, 2012.

De overheid zou er beter aan doen de door hem zelf gecreëerde obstakels, die de perssector ervaart, weg te nemen. Die obstakels hebben alle te maken met de distributie.⁸ Met name de problemen rondom de gezamenlijke bezorgorganisatie en de hoge Btw op online nieuws kwamen telkens ter sprake.⁹ Het eerste lijkt inmiddels uit de wereld: de vier Nederlandse dagbladistributiebedrijven hebben een intentieovereenkomst getekend om uiteindelijk tot één gezamenlijke bezorgorganisatie te komen. Dit is een belangrijke stap; de raad gaat er vanuit dat de voorwaarden waaronder dit gebeurt op goedkeuring van de Nederlandse Mededingingsautoriteit kunnen rekenen.

Het tweede obstakel, het Btw-verschil tussen informatie die in druk verschijnt en informatie die online wordt gedistribueerd, is nog wel aan de orde. Met de tijdelijke commissie Innovatie en Toekomst Pers is de raad het eens dat in het domein van het internet een afbakening op basis van distributiemedium niet langer een optie is. De raad beveelt dan ook aan het verlaagde Btw-tarief dat van toepassing is op gedrukte informatie, ook te laten gelden voor informatie die online of elektronisch verschijnt.¹⁰

Hoewel de landelijke nieuwspers zegt weinig effect te ondervinden van het Stimuleringsfonds voor de Pers, geldt het tegendeel voor de lokale en regionale nieuwsbladpers. Het fonds biedt deze sector veel mogelijkheden voor onderzoek, experiment en innovatie. De budgetten waar de lokale en regionale pers mee werkt sluiten bovendien veel meer aan bij de budgetten van het fonds. Hierdoor heeft een aanvraag bij het fonds, door de lokale/regionale pers, een veel groter effect dan wanneer de landelijke perssector dat doet.

De regionale nieuwsmedia hebben dus veel baat bij het fonds, tegelijkertijd geldt ook voor die sector dat de effecten van een hulpvaardig fonds niet zijn opgewassen tegen negatieve maatschappelijke (bijv. ontleding) en economische ontwikkelingen (bijv. teruglopende advertentie-inkomsten). De minister heeft al kenbaar gemaakt dat zij zich zorgen maakt om de journalistieke verschraling in de regio.¹¹ De raad ondersteunt haar voornemen om de mediawettelijke belemmeringen voor bundeling van journalistieke krachten in de regio weg te nemen. Meer specifiek wil de minister meer ruimte creëren voor publiek-private samenwerking tussen (met name) regionale omroep en regionale krant. Deze samenwerkingsruimte, tezamen met de intrekking van de Tijdelijke wet mediaconcentraties¹² zijn, naar de mening van de raad, noodzakelijke stappen om de druk voor de pers te verlichten.

---

⁸ Uit een overzicht van de European Newspaper Publishers' Association, blijkt dat de verschillende Europese overheden, naast steun t.b.v. de pluriformiteit, ook direct of indirect steun bieden t.b.v. de distributie.

⁹ Daarnaast, zo constateerde de raad, zijn er nog generieke maatregelen die slecht uitpakken voor de perssector en meer specifiek voor de dagbladsector, zoals de Wet arbeid vreemdelingen, en dan in het bijzonder de ketenaansprakelijkheid die er in is opgenomen, en de Overeenkomst van opdracht. De financiële gevolgen van deze maatregelen voor de dagbladsector zijn van dien mate, dat een groot deel van de zorg om de perssector weggenomen kan worden met de aanpassing ervan.

¹⁰ De commissie voorzag echter wel afbakeningsproblemen in de uitwerking van een eventuele maatregel: "Een eventuele wet zal inhoudelijk moeten specificeren en in criteria vastleggen welke diensten op basis van welke overweging in aanmerking komen voor een lager tarief." De volgende editie, rapport van de tijdelijke commissie Innovatie en Toekomst Pers, 2009. Pag. 44

¹¹ Antwoord op de vragen van de leden Van Dijk en Gesthuizen over ontslagen bij uitgeverij Wegener, 12 maart 2012, referentie 385700.

¹² Per 1 januari 2011. Met de opheffing hebben uitgeverij meer ruimte gekregen om zich als multimediaal bedrijf te ontwikkelen.

Een fonds dat (innovatieve) projecten op het terrein van cultuur en journalistiek in de regio ondersteunt blijft evenwel noodzakelijk. Het Mediafonds vervult deze taak al zeer succesvol. Er zijn meerdere voorbeelden te noemen, maar een recent voorbeeld van een project op het terrein van cultuur en journalistiek in de regio is 'Hollandse meesters in de 21^e eeuw'. Dit samenwerkingsproject van vijf regionale omroepen en een aantal beeldende kunstinstellingen kwam tot stand met hulp van het Mediafonds.¹³ Het nieuwe fonds dient de ondersteuning van dit soort projecten ook tot zijn taken te rekenen.

De veranderde beroepsgroep

De raad is van mening dat het nieuw te vormen fonds het mediaveld op alle niveaus moet ondersteunen; dus ook op het niveau van de individuele maker. De journalistieke beroepsgroep is de afgelopen jaren veranderd. De economische omstandigheden hebben er voor gezorgd dat er minder journalisten in vaste dienst zijn. In 2001 waren nog 4.429 dagbladjournalisten in vaste dienst; in 2011 bedroeg dat aantal 3.052.¹⁴ Daarbij hebben ook de veranderde technologische mogelijkheden er mede aan bijgedragen dat een nieuw soort journalist ontstaat. Terwijl het aantal zzp'ers in de journalistiek toeneemt, komen van de verschillende opleidingen (journalistiek, media) journalisten die kennis van het vak hebben opgedaan in een digitale omgeving, zonder de aanwezigheid van de 'ouderwetse' schotten. Nu de beroepsgroep verandert, dienen ook de fondsen waar die mee te maken heeft, daarop te worden ingericht. In de audiovisuele sector zien we al dat het verschil tussen het kleine en grote scherm steeds meer wegvalt. Inmiddels is er een nieuwe generatie makers die is opgegroeid en opgeleid in een geconvergeerde mediaomgeving. Voor deze groep hebben grenzen tussen media bij wijze van spreken nooit bestaan. Dat geldt veelal ook voor de grenzen tussen vormen of genres; een bepaalde inhoud kan in verschillende vormen gepubliceerd worden.

Naast het wegnemen van eerder genoemde belemmeringen, zou het media-beleid van de overheid de perssector dan ook vooral ruimte moeten bieden om in te spelen en te reageren op ontwikkelingen en stappen te zetten buiten de eigen grenzen. Zoals gezegd is er tenslotte een groep makers voor wie het vanzelfsprekend is op deze wijze te werken. De overheid kan (via een fonds) verschillende activiteiten stimuleren: van innovatie en crossmediale activiteiten, tot het aanspreken van nieuwe doelgroepen en de nieuwsvoorziening voor de regio, bijvoorbeeld in samenwerking met de regionale omroepen. De raad is van mening dat het nieuwe fonds hierbij gebruik kan maken van zowel ervaring die is opgedaan met de extra taken en gelden die het Stimuleringsfonds voor de Pers in het kader van de Tijdelijke regeling persinnovatie heeft gekregen, als van de ervaring met de stimuleringsregeling Digitale Pioniers.

---

13 Iedere aflevering is een kort gefilmd portret van een hedendaagse beeldend kunstenaar in zijn atelier of op zijn werkplek. Het project moet uitgroeien tot een serie van circa 100 portretten waarin een generatie belangrijke kunstenaars in Nederland wordt vastgelegd.

14 In 2011 waren in totaal 4.458 freelancejournalisten ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. In 2001 waren 534 freelance journalisten lid van de NVJ; in 2011 was dat toegenomen tot 1905. (Cijfers van Nederlandse Vereniging van Journalisten en Kamer van Koophandel.)

Deze laatste was een regeling voor innovatieve maatschappelijke internetinitiatieven, en werd van 2002 tot 2010 met steun van het ministerie van OCW uitgevoerd door Kennisland.¹⁵ Digitale Pioniers bood zowel financiële als inhoudelijke ondersteuning aan makers en kenmerkte zich door snelle procedures en een selectie op kwaliteit. Met deze werkwijze, in combinatie met relatief kleine bijdragen van maximaal €32.000, wist Digitale Pioniers een breed publiek te bereiken, en zorgde het ervoor dat veel makers van innovatieve maatschappelijke internetinitiatieven profijt hadden van de regeling.¹⁶ Een dergelijke onderzoek-stimulerende en ondersteunende taak, met name op het gebied van journalistiek, is er bij uitstek een die het nieuwe fonds zou moeten uitvoeren. Het Stimuleringsfonds voor de Pers schrijft in het koersdocument 'Positie kiezen' al dat het een dergelijke taak voor zichzelf ziet weggelegd.

Omroepbeleid

In tegenstelling tot de perssector, is de betrokkenheid van de overheid bij het beleid van de publieke omroep (-verenigingen) groot: via het concessiebeleidsplan, de omroeperkenningen, de meerjarenbegroting en de prestatieovereenkomst wordt het beleid van de NPO en de omroepverenigingen vastgesteld en beoordeeld. Dat gebeurt mede omdat de overheid wil dat de publieke omroep zijn publieke opdracht vervult. In een ontschot mediabeleid worden publiek waardevolle functies niet per se (alleen) door de publieke omroep ingevuld, zo meent de raad. Daarom moet het voor de publieke omroep mogelijk zijn allianties aan te gaan met zowel instellingen en fondsen uit de verschillende sectoren, als met private partijen die een bijdrage leveren aan de eerder genoemde functies.

Een mediabeleid gericht op functies en een toegenomen ruimte voor private partijen om publiek waardevolle functies te vervullen, betekenen niet dat de publieke omroep versmald kan worden. De raad is geen voorstander van een smalle of aanvullende publieke omroep: de publieke omroep moet breed blijven, zonder oog te verliezen voor zijn toegevoegde waarde. Dat gebeurt enerzijds door de specifieke invulling van de publieke functies, en anderzijds door middel van innovatie, originaliteit en creativiteit. De digitale activiteiten van de publieke omroepen werken vernieuwing en talentontwikkeling in de hand. In de brief van de minister van 17 juni 2011 wordt de publieke omroep dan ook een 'kraamkamer van innovatieve ideeën en nieuwe technologische ontwikkelingen' en een 'aanjager van creatieve competitie' genoemd. De raad is van mening dat, om deze functie te kunnen blijven vervullen, het wel noodzakelijk is dat de (landelijke en regionale) publieke omroep gebruik kan maken van verschillende media.

Hieronder beschrijft de raad hoe bovenstaande ontwikkelingen, ideeën en constatering zijn beslag krijgen in de taken, de instrumenten en het werkveld van het nieuw te vormen fonds.

---

¹⁵ Zie www.digitalepioniers.nl voor de specifieke aanvraagvoorwaarden.

¹⁶ Digitale Pioniers kende gemiddeld drie rondes per jaar. Het programma ondersteunde in negentien rondes en drie edities van de Digitale Pioniers Academie 211 pioniersprojecten met financiële steun en coaching.

HET NIEUWE FONDS

Publiek - privaat

Met de samenvoeging tussen de fondsen komen de publieke (omroep) en private (pers) sector samen. De eerste tekenen van deze ontmoeting waren vanwege de convergentie van media al zichtbaar. Zo begeeft de publieke omroep zich door de digitalisering meer en meer op een veld waar ook de private (nieuws)bedrijven acteren. Dit zal in de toekomst alleen maar sterker worden. Naar de mening van de raad ondersteunt dit een mediabeleid dat uit gaat van publiek waardevolle functies die door het gehele mediaveld – en dus niet hoofdzakelijk door de publiek gefinancierde media - ingevuld kunnen worden. Ook private partijen moeten door de overheid ondersteund kunnen worden als ze publiek belangrijke functies willen en kunnen vervullen. De raad is dan ook van mening dat het nieuw te vormen fonds open moet staan voor deze partijen, mits die met een project voorzien in een belangrijke publieke functie. Uiteraard dient hierbij een weging gemaakt te worden met het oog op de concurrentieverhoudingen.

Taken

In *De Publieke Omroep* voorbij heeft de raad geschreven dat een mediabeleid gebaseerd op functies, niet zonder een integraal publiek mediafonds kan, dat openstaat voor allerlei soorten partijen die via media een publieke functie willen invullen. De raad is het eens met Van Vree die een dergelijk fonds en de taken daarvan ook beschrijft in zijn eerder genoemd artikel. Dit fonds kan naar analogie van andere instellingen op het gebied van cultuur (en onderwijs en wetenschap) middelen inzetten voor de ondersteuning “van experimenten en kwaliteitsverhogende initiatieven, in het bijzonder op het gebied van multimedialiteit, informatieverzameling, distributie, organisatie en professionele vernieuwing.”¹⁷

Het uitgangspunt is wel dat de kwaliteiten die nu bij beide fondsen zijn, behouden blijven. Niettemin is het noodzakelijk dat het nieuwe fonds meteen van start gaat als een nieuw fonds. Dat wil zeggen: niet belemmerd door de oorspronkelijke budgetverdeling van de beide fondsen, *from scratch* opnieuw de taken en doelstellingen bepalen. Het huidige grootteverschil (in bureau en budget) tussen beide fondsen mag daarbij uiteraard geen rol spelen; het is niet de bedoeling dat de grote de kleine opslokt. Er zal een goed evenwicht gevonden moeten worden tussen (meestal duurdere) bijdragen aan bijzondere culturele producties en veel kleine bijdragen aan bijzondere innovatieve journalistieke activiteiten.

Het spectrum van het nieuwe fonds beslaat zowel de ondersteuning van bijzondere culturele producties, zoals bijvoorbeeld drama en documentaire – ook die gericht op kinderen¹⁸, als de ondersteuning van initiatieven in de plaatselijke journalistiek.

---

¹⁷ ‘Overheid, media en openbaarheid’, Frank van Vree, *Mediafonds*, 2012.

¹⁸ In deze categorie is het Mediafonds al zeer succesvol met *Kids & Docs*, *Kind en Kleur* en *Cinema Junior*.

Een belangrijke taak hierbinnen betreft daarnaast het stimuleren en organiseren van activiteiten die mede tot doel hebben innovatieve journalistieke en culturele producties zeker te stellen en te bevorderen, zowel op landelijk als regionaal/lokaal niveau. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Mediafonds en Stimuleringsfonds voor de Pers organiseren al debatten, symposia en andere activiteiten op het gebied van cultuur en journalistiek; het nieuwe fonds zal dit voort moeten zetten. Dat geldt ook voor de uitgave 609 - cultuur en media. Dit maandblad van het Mediafonds is een, naar de mening van de raad, uitermate goed ingericht platform waarop vrijwel alle genres een plek hebben en waar kruisbestuiving plaatsvindt. Relevante artikelen uit 609 worden bovendien op het weblog De Nieuwe Reporter geplaatst; hier kan ook gereageerd worden op artikelen en is ruimte voor discussie.¹⁹

Het nieuwe fonds levert vanzelfsprekend ook financiële bijdragen aan de ontwikkeling van media-aanbod van bijzondere journalistieke en culturele aard. Daarnaast dient het fonds onderzoeks- en innovatieve journalistieke projecten te ondersteunen en initiëren, al dan niet in samenwerkingsverband, en waarvoor een beperkt budget nodig is. Met dit laatste voorkomt het nieuwe fonds dat grote bedrijven/concerns grote happen nemen uit het budget en blijft er ruimte voor de initiatieven van een groeiende groep zzp'ers en nieuwe, jonge journalisten. Met de focus op deze nieuwe groepen, zal het nieuwe fonds allianties aangaan met (journalistieke) opleidingen.²⁰

Instrumentarium

Over een aantal elementen van het nieuwe fonds, wil de raad zich niet tot in detail uitspreken. Die moeten naar bevind van zaken worden bepaald. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de subsidievormen (revolving, matching, etc.) die het fonds zal kunnen hanteren. De ervaringen uit de beginperiode zullen benut worden om later te kunnen bepalen in welke mate en op welke wijze de middelen over de taken en steun- en stimuleringsregelingen eventueel anders verdeeld moeten worden. De raad merkt hierbij wel op dat de ervaring met financiering en begeleiding die is opgedaan met het project Digitale Pioniers gebruikt dient te worden bij het nieuwe fonds. Dit betekent: open staan voor initiatieven van nieuwe makers, die een beperkt budget nodig hebben; snelle en heldere besluitvorming over de toekenningen; korte lijnen met subsidiegever en begeleiding bieden.

Ook de invulling van de organisatie is aan beide fondsen. Het spreekt voor zich dat de diverse expertise van het bureau ook zichtbaar is bij het bestuur. De invulling van de gehele organisatie moet in lijn zijn met de taken en werkterreinen van het nieuwe fonds.

De raad adviseert de beoordeling van projecten/initiatieven door adviescommissies te laten plaatsvinden. Die leggen de preadviezen voor aan het bestuur die in beginsel de argumentatie van het advies beoordeelt.

---

¹⁹ De Nieuwe reporter werkt ook samen met *Persinnovatie.nl*, een website over innovatie in de perssector van het Stimuleringsfonds voor de pers, aan de productie en publicatie van artikelen.

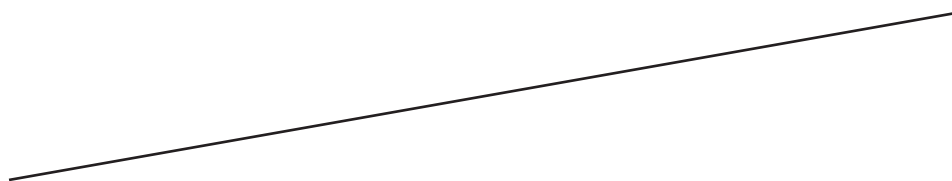
²⁰ Het Mediafonds werkt bijvoorbeeld al samen met het Sandberg Instituut (dit jaar is onderzoeksjournalistiek het thema van de masterclass). Het Stimuleringsfonds voor de Pers schrijft in 'Positie kiezen' dat het zal onderzoeken of het een stimulerende rol kan spelen bij de opleidingen journalistiek.

Uiteraard dienen journalistieke producties niet op hun journalistieke inhoud of perspectief beoordeeld te worden, maar op de kwalitatieve criteria die het fonds vaststelt. Aanvragen worden beoordeeld op hun journalistieke waarde, niet op hun inhoud. Angst voor inhoudelijke bemoeienis van de overheid met journalistieke inhoud is begrijpelijk, maar niet reëel. Ook bij de cultuurfondsen geldt het Thorbecke-principe: de overheid stelt middelen ter beschikking, die via fondsen – na een kwaliteitstoets – worden verdeeld over de culturele productiehuisen. Waarom zou een dergelijke constructie bij een nieuw te vormen fonds, dat onder andere journalistieke innovatie stimuleert, niet mogelijk zijn?

TOT SLOT

Publieke omroep en perssector, op landelijk en regionaal niveau, zijn niet alleen mogelijke opdrachtgevers voor de creatieve en culturele industrie, maar ook potentiële samenwerkingspartners. Voor alle partijen geldt dat ze in zwaar weer verkeren. Om de journalistieke kwaliteit en de culturele media-producties – van animatie en drama tot documentaire en games - te waarborgen ligt samenwerking en vernieuwing onder begeleiding van het nieuwe fonds voor de hand.

De raad beoordeelt te zijner tijd graag het beleidsplan van het nieuwe fonds.

BIJLAGE 1

De geconsulteerde belanghebbenden

CoBO-fonds

- Jeanine Hage

Commissariaat voor de Media

- Sandra Aerts
- Edmund Lauf

Kennisland

- Paul Keller

Nederlandse Dagbladpers

- Tom Nauta
- Frank Volmer
- Herman Wolswinkel

Nederlands Filmfonds

- Doreen Boonekamp

Nederlandse Nieuwsbladpers

- Jan van der Hoeven
- Herman Smorenberg

Nederlandse Publieke Omroep

- Henk Hagoort
- Anne-Lieke Mol
- Shula Rijxman

Nederlandse Vereniging van Journalisten

- Thomas Bruning
- Thom Meens

Onafhankelijke Televisieproducenten

- Laurence de Hon
- Roel Kooi

Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties

- Hans Maarten van den Brink
- Jacob Kohnstamm

Stimuleringsfonds voor de Pers

- Rick van Dijk
- Erik van Erp
- Wim Noomen
- Ram Ramlal
- Mir Wermuth
- René van Zanten

